

LEDER

Politiets voldsofferkoordinator – en ordning som ser bra ut på papiret, men hva gir den i praksis?

Av TINA STORSLETTEN NORDSTRØM, juridisk rådgiver hos Juridisk rådgivning for kvinner og styremedlem i RPF,

og MARTE JOHANSEN, saksbehandler hos Juridisk rådgivning for kvinner og medlem av RPF.

E-post: jurk-postmottak@jus.uio.no

HVOR ER FAMILIEVOLDSKOORDINATORENE?

I mai 2010 ble en saksbehandler fra Juridisk rådgivning for kvinner (JURK)¹ med en klient for å anmelde en sak om vold i nær relasjon hos politiet. Politiet sa at saken bare ville bli henlagt, og at det ikke var noen vits i å anmelde. JURK og klient gikk derfor hjem med uforrettet sak. Klienten har ikke mulighet til å søke om voldsoffererstatning, og hennes sak vil ikke synes i statistikk over vold i Norge. Hvor var satsningen på mennesker utsatt for familievold, hvor var familievoldskoordinatorene?

Fra 1. juli i 2002 ble det etablert en ordning med familievoldskoordinator ved alle landets politidistrikter,² og politiet har fått instruks om hvordan familievoldsaker skal behandles.³ Etter den rødgrønne regjeringens siste handlingsplan, som varer frem til 2011, skal familievoldskoordinatoren være mini-

---

1 JURK er et uavhengig rettshjelps- og likestillingstiltak som jobber med rettshjelp, rettighetsinformasjon og rettspolitikk.

2 Stortingsproposisjon nr. 1 (2001–2002).

3 Politidirektoratets rundskriv 02/018 av 23. april 2002 og «Retningslinjer for politiets styrking av koordinatorfunksjonen for familievold og seksuelle overgrep» av 10. mars 2008.

mum en full stilling i hvert politidistrikt.⁴ Tiltaket og handlingsplanen er en av regjeringens og særlig justisminister Knut Storbergets fanesaker og absolutt et skritt i riktig retning.

JURK opplever likevel i sin saksbehandling at familievoldskoordinatorordningen fortsatt ikke fungerer, og at familievoldsakene fortsatt er de sakene som verken blir prioritert anmeldt eller etterforsket. Høsten 2010 har JURK undersøkt om alle politidistriktene har en familievoldskoordinator i full stilling, og hvorvidt denne personen faktisk jobbet med familievold. Undersøkelsen viser at det er et fåtall av politidistriktene som faktisk har dette tilbudet.⁵

FAMILIEVOLD OG VOLDSOFFERKOORDINATORORDNINGEN: FUNKJONER DEN I PRAKSIS?

Menns vold mot kvinner i nære relasjoner er et verdensomspennende fenomen av betydelig omfang og utgjør et alvorlig samfunnsproblem. At slik vold fortsetter uten tilstrekkelig effektive sanksjoner mot overgriper, er et vesentlig hinder for likestilling, og er et omfattende kriminalitetsproblem.⁶

Familievoldsaker er ofte vanskelige, følelsesladde saker, også for dem som står utenfor familien og skal bidra til å løse konfliktene. Vold i familien er et økende og alvorlig samfunnsproblem. Voldsadferd videreføres ofte til neste generasjon. Det er viktig å stanse denne trenden. Vold i familien må synliggjøres, ikke «privatiseres». Familievold er derfor det offentliges ansvar og skal bekjempes med offentlige virkemidler.

I 2008 kom handlingsplanen Vendepunkt 2008 – 2011,⁷ som er et viktig dokument, men fortsatt nærmest en blåkopi av tidligere politiske og juridiske dokumenter.

«Politidistriktene skal pålegges en minstestandard der funksjonen som *familievoldskoordinator skal være en full stilling*. I de største politidistriktene skal det opprettes egne team. Teammodellen skal være landsdekkende, i den forstand at distrikter uten egne team skal sikres kompetanseoverføring og bistand der det er behov for det. *Målsettingen er å sikre at ofre for vold i nære relasjoner møtes med respekt, kunnskap og forståelse* når de henvender seg til politiet, samt å sikre god kvalitet på etterforskning og påtalevedtak.» (min utheving)⁸

4 «Vendepunkt» – handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008–2011, Justis- og politidepartementet.

5 JURK undersøkelser høsten 2010 av saksbehandler Marte Johansen; etterfølgende debatt 25.11.10 og rapport er under ferdigstillelse og publiseres vinteren 2011.

6 Retten til et liv uten vold – NOU 2003 nr.31 s. 11 punkt 1.1.

7 Vendepunkt – handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008–2011, Justis- og politidepartementet.

8 Vendepunkt – handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008–2011, Justis- og politidepartementet, tiltak nr. 9 s. 8.

I det teoretiske og politiske rammeverket for ordningen har det vært lite utvikling. Det er derfor interessant å se hvordan ordningen er gjennomført i praksis. JURK har derfor forsøkt å få tak i statusrapport på handlingsplanen fra 2008. JURK har ringt regjeringen og blitt satt over fra departement til departement. Det har vært vanskelig å få svar på hvordan handlingsplanen og familiekoordinatorene er fulgt opp.

Marte Johansen, som er saksbehandler på JURK og har foretatt undersøkelsen, uttalte det slik:

«Jeg ringte til Justisdepartementet, ble satt over til blant annet Helse og sosialdepartementet, og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Ingen visste hvem som var ansvarlig og hvor denne informasjonen fantes. Det ble fortalt at en person A i Justisdepartementet var den riktige å spørre, henne var det umulig å få tak i. Hennes stedfortreder person B kunne ikke svare. Den ansvarlige for Handlingsplanen i Politidirektoratet hadde sluttet, men person C skulle ha tatt over hennes jobb. Henne var det heller ikke mulig å få kontakt med. Ble satt over til person D ved statistikkavdelingen i Politidirektoratet, han henviste til person E som visstnok er den ansvarlige for handlingsplanene. Han var umulig å få tak i.»⁹

Det har vært nærliggende å tro at ingen vet hvordan statusen på denne handlingsplanen er. Og det er derfor grunn til å spørre hvor sterk politisk satsning det egentlig er på dette området. Men JURK har klart å oppdrive en statusrapport fra 2009:¹⁰

«Alle politidistrikter er nå pålagt å ha minstestandard 100 % stilling for familievoldskoordinator. Denne stillingsfunksjon omfatter også koordinering av seksuelle overgrepssaker. Det er i dag en rekke politidistrikter som har avdelinger, avsnitt, seksjoner eller team for etterforskning av vold og seksuelle overgrep.» (min utheving)

I statusrapporten står det likevel ingen ting om hvordan ordningen rent faktisk er gjennomført. JURK ringte derfor samtlige av landets 28 politidistrikt. Av disse 28 er også Sysselmannen på Svalbard medregnet.¹¹ Nesten samtlige distrikt opplyser at de har en familievoldskoordinator i full stilling, men etter nærmere samtale med disse koordinatorene viste det seg i de fleste tilfeller at kravene om fulltidsstilling kun oppfylles på papiret. De aller fleste familie-

9 Uttalelse fra Marte Johansen under prosjektgjennomføring.

10 «Status – handlingsplan mot vold i nære relasjoner juli 2010», Justis- og politidepartementet s. 5

11 Ringerunden ble foretatt i perioden 29.09.10–11.10.10 av saksbehandlerne Marte Johansen og Birsen Ermen.

voldskoordinatorene blir tillagt mange andre arbeidsoppgaver som faller utenfor temaet vold i nære relasjoner.

I statusrapporten fra 2009 står det at de største politidistriktene i Norge skal opprette et team; det er så vidt JURK kjenner til, kun Oslo som per dags dato har opprettet et slikt team. Bergen, Trondheim, Tromsø, Stavanger og Kristiansand etc., som ofte ellers regnes som store byer, er ikke størst i denne sammenheng.

Etter JURKs undersøkelser er det 8 distrikter som opplyser at de har en familievoldskordinator som kun jobber med familievoldsrelaterte problemstillinger på heltid. I Oslo er det et familievoldsteam med tre familievoldskoordinatorer. Dette betyr at det er i realiteten 19 politidistrikt som ikke har nådd handlingsplanens mål. 15 av distriktene har en person som jobbet 50 % eller mindre med familievold.

4 distrikt opplyser at de ikke har familievoldskordinator i det hele tatt.¹² Vestoppland opplyste at stillingen ikke hadde blitt utlyst på nytt etter at den tidligere familievoldskordinatoren byttet stilling. Vest-Finnmark hadde ingen familievoldskordinator, og hun som satt i vakta, visste heller ikke om noen som hadde spesiell kunnskap om vold i nære relasjoner.

Mange av familievoldskoordinatorene JURK har vært i kontakt med, opplyser at de skulle ønske seg minst én full stilling som kun jobber med temaet vold i nære relasjoner. De største politidistriktene ønsker seg gjerne mer enn én full stilling fordi de ser at det er et stort og omfattende behov, og føler at de ikke har kapasitet til å nå ut i distriktene, men må konsentrere seg om de største byene.

JURK vet gjennom sine rettighetsinformasjonsprogrammer og sin saksbehandling at det på voldsfeltet er høye mørketall, og at mange ikke får den hjelp de bør ha og har krav på. Vanlige personer vet ikke om at familievoldskordinatorordningen finnes; det er i stor grad institusjoner som krisesenter, familievernkontor og barneverntjenesten som er i direkte kontakt med familievoldskoordinatorene. Men selv disse institusjonene vet ikke hvem familievoldskoordinatorene er.¹³ Dette bekreftes av koordinatorene selv.

Hva den enkelte familievoldskordinator får utrettet i sitt arbeid, er avhengig av prioriteringer og holdninger hos ledelsen i eget politidistrikt. De aller fleste koordinatorene sier at familievold er et tema som i liten grad blir prioritert.

En familievoldskordinator fortalte for eksempel at han hadde fått instruks om å ikke gjøre noe særlig fordi det tok for mye ressurser. En annen sa at prioriteringen har blitt dårligere med årene, og at det i dag er vanskelig å få ressurser til å jobbe med familievold i politiet. Dette er stikk i strid med hensikten bak familievoldskordinatorordningen. Noen koordinatorene føler likevel at de blir godt prioritert og deres synspunkter høres. Andre opplever at

---

¹² Sysselmannen på Svalbard, Telemark, Vestoppland og Vest-Finnmark.

¹³ Uttalelse Oslo Krisesenter 25.11.10 under debatten.

stillingen legges død i fellesferien, og at de da må jobbe på operasjonsenheten, i tillegg til at ingen vikarierer i deres stillinger når de tar ferie. Flere opplyser at de i stor grad blir satt til å gjøre oppgaver som faller helt eller delvis utenfor temaet vold i nære relasjoner. Mange av de intervjuede er, i tillegg til familievoldskoordinator, SO-koordinator,¹⁴ jobber på operasjonsenhetene og tar dommeravhør.

Det ble etterlyst mer samarbeid med institusjoner utenfor politiet, i tillegg til samarbeid mellom familievoldskoordinatorene i de forskjellige distriktene. Flere ønsker også å jobbe mer med forebyggende arbeid, som for eksempel ved bruk av alternativ til vold.

FRAGMENTARISK OG USYSTEMATISK GJENNOMFØRT

Undersøkelsen viser at familievoldskoordinatorordningen er fragmentert og usystematisk gjennomført. Familievoldsutsatte møter derfor ikke et helhetlig og spesialisert tilbud når de oppsøker hjelp fra politiet. Regjeringen sier i sin handlingsplan at «[m]ålsettingen er å sikre at ofre for vold i nære relasjoner møtes med respekt, kunnskap og forståelse når de henvender seg til politiet».¹⁵ Det kan i dag ikke sies at dette er tilfellet. Når anmeldelser blir avvist, møtes de ikke med respekt, kunnskap eller forståelse, men med neglisjering og manglende kunnskap om systemet.

Vold i nære relasjoner skal prioriteres, og familievoldskoordinatorordningen er et skritt i riktig retning. Ordningen må likevel evalueres og utbedres, og dens reelle gjennomføring og innhold må være utgangspunktet for en slik evaluering. Det må også legges stor vekt på å rekruttere de rette personene til disse stillingene; man må rekruttere engasjerte folk med god kunnskap om temaet vold i nære relasjoner. Ordningen må også bli bedre prioritert av ledelsen i det enkelte politidistrikt.

JURKs undersøkelser viser at ordningen med familievoldskoordinatorer ikke fungerer i praksis, nettopp fordi familievoldskoordinatorene ikke får jobbe med familievold. På bakgrunn av undersøkelsen ønskes det å løfte frem konkrete tiltak som kan bedre ordningens reelle funksjon for mennesker utsatt for vold i nære relasjoner.

KONKRETE TILTAK SOM BØR GJENNOMFØRES:

- Familievoldskoordinatorordningen bør lovfestes og følges opp med bevilgninger, samt med kontrolltiltak for at ordningen gjennomføres i praksis.

¹⁴ Koordinator for seksuelle overgrep.

¹⁵ Se fotnote 8.

- Neste handlingsplan mot vold i nære relasjoner bør være mer resultatorientert, og arbeidsoppgavene til familievoldskoordinatoren bør utdypes.
- Stillingen familievoldskordinator bør rapportere fra sitt arbeid for å få bedre innsikt i hva de faktisk gjør.
- Det bør fokuseres på å bekjempe vold på et tidlig stadium, ved for eksempel bruk av alternativ til vold.